

Co číhá v temnotě kyberprostoru? ▼

Mgr. Kateřina Lánská

Ukazuje se, že mnoho dětí neví, jaké chování v on-line prostředí je v pořádku a jaké je už za hranou. Hranice mezi příjemným a problematickým může být velmi tenká. Je především na rodině a učitelích, aby se neostýchali s mladými dívkami a chlapci o nástrahách internetu otevřeně mluvit. Na co dát důraz a jak postupovat v případech, že prevence selhala a dítě se stalo obětí kyberšikany?

Identita dnešní nejmladší generace je prakticky dvojitá – reálná a virtuální. Zatímco před třiceti lety si veškerá populace při komunikaci na dálku vystačila s telefonní budkou, dnes se běžně největší část diskuzí mezi dětmi odehrává na nejrůznějších sociálních platformách v on-line prostředí. To s sebou nese určitou míru rizika, zvláště v případě, že se mezi sebou chlapci a děvčata rozhodnou sdílet i takový obsah, který by v běžné komunikaci svým kamarádům nebo známým, natož cizímu člověku, neposkytli.

Pasti virtuálního světa

Ze zkušeností i nejrůznějších statistik a výzkumů vyplývá, že ohrožující při komunikaci přes internet není pouze kontakt s neznámými osobami, ale určitá rizika přináší i online komunikace s kamarády nebo známými.

Podle policejní statistiky za rok 2019 obecně významně stoupá počet trestných činů spáchaných v kyberprostoru. Za posledních devět let se zvýšil počet evidovaných **případů kybernetické**

PŘÍKLAD

„Dvanáctileté děti si posílají intimní fotografie a přitom si ani neuvědomují, že dělají něco špatně,“ uvedla na informačním semináři projektu APIV B s názvem Podpora bezpečného klimatu v inkluzivním prostředí Karolína Bělunková, mluvčí frýdecko-místeckého Územního odboru Policie ČR. Podle jejích zkušeností se leckdy navíc stává, že ten, komu děti choulostivé materiály poskytnou, je pak sdílí s jinými lidmi nebo je rovnou vyvěsí na sociální síť. „Děti tomuto problému čelí mezi sebou ve třídách. Dopládá na to, že jsou velmi důvěřivé. Na druhou stranu někdy o sobě uveřejňují citlivé osobní informace na sociálních sítích samy a neuvědomují si, jaké to pro ně může mít do budoucna následky,“ dodává.

PŘÍKLAD

„Jednoznačně se množí případy sdílení intimních materiálů dětí: lze to dokladovat navýšeným počtem policií prověřovaných případů na celém území ČR. Útočník dítě umí manipulovat, láká z něj další a další materiál, slibuje dárky, následně pak přechází k vážným výhrůžkám a vydírání, čímž mu dokáže způsobit nemalou psychickou újmu, v některých případech i fyzickou. Dítě má dva světy – ten virtuální umí ovládat, ale neumí se v něm chovat. Jediný a nejučinnější způsob, jak dostat rizika internetu do povědomí, je prevence,“ uvedl Pavel Schweiner z Krajského ředitelství Policie České republiky, jenž je zároveň odborným konzultantem projektu E-Bezpečí.

kriminality z 1502 v roce 2011 na 8417 v roce 2019. Většina z nich se týká nejruznějšího podvodného jednání, ale narůstá i počet případů souvisejících s mravnostními přestupky, přičemž stoupá podíl těch, kteří takový čin provedou ještě před dosažením zletilosti. V roce 2019 policie evidovala celkem 469 případů, jichž se dopustil člověk mladší 18 let. Nejčastěji šlo o trestný čin ohrožování výchovy dítěte a sexuální nátlak, případně šíření pornografie, nebezpečné pronásledování a vydírání.

„Na netu jsi jiný než naživo“

Co je obvyklou **příčinou jednání v online prostředí, které se pohybuje na hranici zákona**? Jak ukázal výzkum Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci se společností O2 Czech Republic, sdílení intimních materiálů, tzv. sexting, provozují děti a mladí lidé především v rámci partnerských a kama-ráderských vztahů.

„Intimní materiály jsou vnímány často jako ‚dárky‘ pro přítelkyni

či přítele, případně jako odpovědi na tyto dárky. Jsou využívány také v rámci flirtování – ve více než třetině případů (35,47 %) byl intimní materiál využit právě pro tento účel. Méně často jsou pak intimní materiály odesílány z legrace či nudy, případně z potřeby získat v online prostředí ocenění. Alarmující je, že **více než 7 % dětí provozujících sexting bylo k tomuto jednání donuceno** jinou osobou a intimní materiál nebyl odeslán dobrovolně,“ uvádí autoři výzkumné zprávy.

S jakou podobou sextingu se můžeme setkat:

- Sexting ve formě **textu (intimních, erotických zpráv)** provozuje 24,76 % českých dětí (1 208 dětí z 4 878). Více než 91 % z nich tuto formu provozuje zřídka či občas, pravidelně pak intimní zprávy rozesílá přibližně 8 až 9 %. Tato forma sextingu v zásadě není nebezpečná tak jako formy ostatní.

- Sexting ve formě rozesílání **vlastních intimních fotografií** provozuje 15,37 % českých dětí. Pouze zřídka své intimní fotografie sdílí 72 % z nich, zbývajících 28 % je poskytuje ostatním v prostředí internetu často. Intimní fotografie rozeslalo 53,75 % dívek a 46,25 % chlapců.
- Svá **vlastní intimní videa** odesílá v online prostředí přibližně 6 % českých dětí (287 dětí z 4 878). Častěji intimní videa odesílají chlapci (64,91 %) než dívky. Dětské uživatele internetu však intimní materiály také sdílejí – a to především prostřednictvím sociálních sítí.

Riziko s sebou takové jednání nese především v tom, že děti a mladí lidé o sobě poskytují informace a materiály, které mohou být snadno zneužity k nějaké formě nátlaku nebo vydírání.

Pokud se navíc rozšíří na sociálních sítích, je velmi těžké odhadnout, jaké to může mít v budoucnu dopady na jejich život nebo kariéru. I když se podaří, aby je původce například ze svého profilu smazal, může takový **materiál kolovat po internetu ještě řadu let**, aniž se jej podaří definitivně odstranit.

„Měli jsme případ dívky, která poslala své intimní fotografie spolužákovi, ten je pověsil na Facebook a dívka se z toho psychicky zhroutila. Rodina se pak z vesnice musela odstěhovat,“ popisuje jeden z případů policejní mluvčí Karolína Běluňková.

Alarmující je zjištění, že pokud je dítě pomocí intimního materiálu, který poskytlo, vydíráno, svěří se podle zmíněného výzkumu rodičům pouze v 38,8 % případů a téměř třetina dětí (32,9 %) neřekne o svém problému nikomu.

„Výsledky našeho výzkumu odhalují velký nárůst počtu případů sextingu v populaci českých dětí (od 8 do 17 let věku). Během posledních pěti let se prevalence sextingu zvýšila o více než 41 % na současných 15,47 %. **Děti provozování sextingu před rodiči úzkostlivě tají**, stejně tak nechťejí s rodiči řešit případné problémy, které jim sexting může přinést. Sexting je přitom vysoce rizikový jev, který má potenciál způsobit vážné problémy. Dívka nebo chlapec se může stát obětí kyberšikany, vydírání, vyhrožování, stejně tak může sexting ohrozit jejich budoucí kariéru. Nárůst sextingu se pak odráží také v počtech případů, které řeší jak poradna projektu E-Bezpečí, tak i Policie ČR,“ komentuje negativní trend jeden z realizátorů výzkumu Kamil Kopecký z Univerzity Palackého v Olomouci.

Co dělat, když se podobné jednání odehrává mezi dětmi ve škole?

- Škola by měla v takovém případě spolupracovat s odborníky.
- Pokud jde o jednání závažné povahy, tak i s dalšími institucemi, neboť vůči některým z nich má dokonce oznamovací povinnost.
- V případě podezření na překročení zákona by se měla obrátit

na Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a Policii České republiky.

Kompetence OSPOD jsou vymezeny zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a zároveň strukturovaným vyhodnocením stavu dítěte a rodiny. Situace popsané v zákoně musí být tak intenzivní a trvat tak dlouhou dobu, aby bylo prokazatelné, že mohou nepříznivě ovlivnit vývoj dítěte. Školy pak obvykle spolupracují s kurátory a kurátkami pro mládež, kteří se věnují dětem s opakovanými výchovnými problémy a těm, jež se dopustily protiprávního jednání.

Trestný čin nebo přestupek související se šikanou nebo kyberšikanou bude s největší pravděpodobností prošetřovat obvodní oddělení policie.

V případě kyberšikany je však důležité věc důsledně prošetřit a být obezřetný v podávání trestního oznámení, aby například **nedošlo k obvinění oběti**. První, s kým by škola měla o celé věci jednat, jsou rodiče zúčastněných žáků či žákyň.

Rodiče či jiný zákonní zástupci mají právo se v takovém případě obrátit na poradenskou pomoc školy v této oblasti.

Jedná se o problém celé rodiny

„Nepracujeme se samotným dítětem, ale s celým rodinným systémem,“ zdůraznila na zmíněném semináři Podpora bezpečného klimatu v inkluzivním prostředí Hana Baránková, vedoucí Poradenského centra Charity Frýdek-Místek.

Pokud se dítě dostane do problematické situace ve školním kolektivu, může to podle Hany Baránkové odrážet vztahové problémy v rodině. Proto je třeba, pokud se objeví nějaké závažné, specializované situace, obrátit se na odbornou psychologickou pomoc. Zásadní je rodiče v řešení složité situace podpořit.

PŘÍKLAD

„Naším klientem nemůže být samotné dítě. Děti jsou v naší péči také, ale pouze jako součást práce s celou rodinou. Zaměřujeme se na silné stránky rodiny a na to, co rodiče zvládají, aby si dodali odvahu se pustit do věcí, které by mohli zvládat lépe,“ uvedla Baránková. Když rodiče přijdou s malým dítětem, stačí dvě až tři konzultace a jejich situace se rychle posune dál. Pokud se ale problém přesune do období puberty, kde nastupují otázky spojené s hledáním identity, bývá jeho řešení mnohem složitější. Děti by každopádně měly především pochopit, že ublížit někomu v online prostředí je stejně bolestivé jako v tom reálném.